

Príloha č. 5 výzvy: Podmienky súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie

Kód výzvy: PSK-UV-004-2023-NP-ESF+

Názov výzvy: Národný projekt Asistencia obciam s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít pri usporiadaní právnych vzťahov k pozemkom pod osídleniami

Podmienky súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie

Cieľom uplatňovania princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie (tzv. princípy 3D) je prispieť k integrácii marginalizovaných skupín obyvateľstva a postupnému vytváraniu inkluzívnej spoločnosti.

Pod inkluzívnou spoločnosťou rozumieme spoločnosť, v ktorej je umožnené každému jednotlivcovi, najmä tým najviac znevýhodneným, plné zapojenie sa do spoločnosti, opierajúc sa o princípy rovnosti príležitostí, spravodlivosti, spolupráce a solidarity, pričom rôznorodosť je vnímaná ako príležitosť na obohatenie celej spoločnosti. Začlenenie znevýhodnených skupín je úplné a bezpodmienečné.

Zámerom podmienky je zabezpečiť splnenie súladu žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (ŽoNFP) s princípmi 3D. **Všetky podporené projekty majú prispieť k zníženiu segregácie, stigmatizácie a getoizácie a/alebo k ich neprehĺbeniu.** Oprávnenosť jednotlivých žiadateľov a ďalšie podmienky poskytnutia príspevku definuje výzva.

Žiadateľ pri predkladaní ŽoNFP v časti 7 uvedie, ako projekt prispeje k naplneniu princípov desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie. **Pri vyhodnotení splnenia princípov 3D budú akceptovateľné projekty, ktoré výrazne znižujú sociálne vylúčenie aspoň v jednej z uvedených troch oblastí, a zároveň neprehlbujú vylúčenie vo zvyšných oblastiach.**

Definícia princípov 3D

Desegregácia

Segregáciu môžeme definovať ako fyzickú separáciu členov rôznych skupín. Väčšinou ide o cieleňé oddeľovanie určitej časti obyvateľstva, ktorá má spoločné rasové, etnické, sociálne alebo iné znaky, v určitom priestore. Aj keď zvyčajne hovoríme o nedobrovoľnej separácii, dlhodobá segregácia v istých prípadoch vytvorí očakávanie ďalšej dobrovoľnej separácie skupín obyvateľstva - dobrovoľnosť ale nič nemení na škodlivosti tohto rozdelenia. Segregácia sa okrem fyzického oddelenia môže prejavovať aj v prístupe k službám a právam. Výsledkom segregácie je nižšia a/alebo absentujúca kvalita a dostupnosť poskytovaných služieb ako vzdelanie či zdravotná starostlivosť v takej miere, ktorá obmedzuje a/alebo zabraňuje zapojeniu danej skupiny obyvateľstva do spoločnosti, často nenapraviteľným spôsobom.

Desegregácia, teda odstraňovanie segregácie, predstavuje proces, ktorého výsledkom je zníženie alebo ukončenie fyzického alebo inštitucionálneho oddelenia príslušníkov rómskych komunít a majoritnej populácie. Za výrazné zníženie fyzickej segregácie môžeme považovať intervencie, ktoré zmenia relatívnu pozíciu obce voči koncentrácii rómskeho osídlenia a miesta výkonu fokálnej činnosti projektu. Inými slovami, ak intervencia spôsobuje to, že marginalizované obyvateľstvo sa dostáva bližšie k

ostatným častiam obyvateľstva využitím nového alebo existujúceho objektu, ide o desegregáciu. Za výrazné zníženie inštitucionálnej segregácie môžeme považovať intervencie, ktoré umožňujú integráciu príslušníkov z marginalizovanej komunity s príslušníkmi majoritnej spoločnosti alebo odstraňujú systémové prekážky nepriamo obmedzujúce prístup skupín ľudí k poskytovaným službám.

Destigmatizácia

Stigmatizácia znamená spoločenské zhanobenie osoby alebo skupiny na základe reálnych alebo domnievaných foriem správania sa. Je to negatívne označenie, nálepka. Dôsledkom stigmatizácie môže byť diskriminačné jednanie alebo až prenasledovanie príslušníkov danej skupiny.

Destigmatizácia znamená dosiahnutie zmeny vo vnímaní členov marginalizovanej skupiny členmi majority. V dimenzii verejnej mienky považujeme za výrazné zníženie stigmatizácie aktivity zamerané na prelomenie predsudkov cez spoznanie členov druhej skupiny. Vhodnými intervenciami v oblasti destigmatizácie je realizácia spoločných osvetových, neformálnych vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie akceptácie rôznorodosti, posilňovanie kultúrnej identity, senzibilizácie a podobne. Výrazným príspevom k procesu destigmatizácie patria aktivity, ktoré akcentujú vôľu členov marginalizovanej komunity pracovať na zlepšení ich situácie, napríklad cez projekty svojpomocnej výstavby, dobrovoľné aktivity, činnosť miestnych občianskych a poriadkových služieb, zveľaďovanie svojho životného prostredia a podobne. Naopak, stigmatizáciu zhoršujú aktivity posilňujúce predsudky a posúvajúce členov marginalizovanej komunity do polôh potvrdzujúcich ich sociálne stigmy.

Degetoizácia

V dôsledku stigmatizácie a segregácie hľadá postihnutá skupina miesto, kde bude prijatá, kde ju nikto nebude odsudzovať, stigmatizovať ani ohrozovať. Takéto miesto je však väčšinou mimo oblastí, v ktorej sa bežne zdržiavajú ľudia z väčšinovej spoločnosti, a tí ho časom začnú vnímať ako miesto, kam nie je dobré chodiť. Týmto spôsobom dochádza k obojstrannému uzatváraniu miesta, a vytvorí sa geto. *Getoizácia* vo svojich dôsledkoch vedie k ďalšiemu sociálnemu prepadu a nežiaducim javom.

Degetoizácia znamená prerušiť popísanú gradáciu sociálneho vylúčovania a postupne zmeniť charakter geta na obojstranne akceptovateľnú a prirodzenú súčasť obce. Za výrazné zníženie getoizácie môžeme považovať intervencie, ktoré znižujú rozdiel medzi jednotlivými časťami obce, a to najmä vyrovnaním dostupnosti obecných služieb, lepším prepojením obecných častí, skvalitnením verejných priestranstiev a obytných jednotiek v getoizovanej časti. Ako konkrétne príklady môžeme uviesť aj zlepšenie, resp. budovanie prístupných ciest, projekty bývania, likvidáciu čiernych skládok, zavedenie a sprístupnenie pitnej vody a podobne. Ako negatívne príklady môžeme uviesť intervencie, ktoré ďalej prehĺbujú uzavretosť marginalizovanej komunity, alebo rozdiel medzi obecnými časťami.

Súlad projektu s princípmi 3D – požiadavky na žiadateľa

Pre splnenie podmienky súladu projektu predkladaného do výzvy „Asistencia obciam s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít pri usporiadaní právnych vzťahov k pozemkom pod osídleniami“ s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- Ako bude pri realizácii aktivít projektu zohľadnený princíp desegregácie a degetoizácie, resp. ako bude žiadateľ predchádzať prehĺbovaniu getoizácie pri usporiadaní právnych vzťahov k pozemkom vo vylúčených komunitách alebo v územiach nevyhovujúcich z environmentálneho, geologického či infraštruktúrneho hľadiska.

- Ako bude pri výkone aktivít projektu zabezpečená práca s majoritnou aj minoritnou populáciou, zameraná na predchádzanie stigmatizácie obyvateľov MRK, v prospech ktorých budú aktivity realizované.
- Aké opatrenia plánuje žiadateľ prijať na udržanie dosiahnutých výsledkov v oblasti posilňovania 3D princípu, resp. aké ďalšie komplementárne aktivity v oblasti desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie plánuje.

Jednoduché pozemkové úpravy v novo navrhovaných lokalitách bez priamej nadväznosti na existujúce osídlenia MRK vykonávané podľa § 2 ods. 1 písm. h) zákona č. 330/1991 Zb., za účelom investícií zameraných na podporu inklúzie MRK, musia pre súlad s princípmi 3D spĺňať niektorú z nasledujúcich podmienok:

- a) Pozemky určené na pozemkové úpravy sa nachádzajú v jadre obce (časť obce, kde sa nachádzajú budovy občianskej vybavenosti a základných obecných služieb, t. j. pošty, kultúrneho domu, obecného úradu, atď.)²
- b) Účelom pozemkových úprav je zníženie segregácie, teda výstavba na dotknutých pozemkoch prispeje k zníženiu vzdialenosti od jadra obce oproti súčasnému umiestneniu alebo zvýšeniu celkovej dostupnosti občianskej vybavenosti v prospech obyvateľov MRK²
- c) Účelom pozemkových úprav je odstránenie rizika ohrozenia života a zdravia obyvateľov v existujúcom osídlení (v prípadoch, kedy sa osídlenie nachádza v environmentálne nevyhovujúcom území – napr. záplavové územie, územie v pásme zosuvu, územie v zóne so znečistením ovzduším, v blízkosti priemyselných areálov alebo skládok odpadu, alebo iné obmedzenie, ktoré neumožňuje v záujme zachovania zdravia a života obyvateľov MRK, nadviazať na investície zamerané na podporu MRK v pôvodnom, existujúcom osídlení.)
- d) V špecifických prípadoch môže byť akceptovaná situácia, kedy je nemožné vyhnúť sa priestorovej segregácii, resp. zvýšeniu vzdialenosti alebo k zníženiu dostupnosti medzi obyvateľmi MRK a jadrom obce (napríklad neexistencia vhodných pozemkov v jadre obce). V takomto prípade musí projekt zahŕňať návrh opatrení s konkrétnymi krokmi a merateľnými ukazovateľmi smerujúcimi k odstraňovaniu sociálnej segregácie, stigmatizácie a getoizácie.

Budúci účel využitia pozemkov v navrhovanom obvode projektu pozemkových úprav musí byť v súlade s platným územným plánom obce. Ak sa navrhovaný obvod projektu pozemkových úprav nachádza na území obce, ktorá nemá a nie je povinná mať územný plán podľa osobitného predpisu, budúci účel využitia pozemkov v navrhovanom obvode projektu pozemkových úprav musí byť odsúhlasený uznesením mestského / obecného zastupiteľstva a žiadateľ musí preukázať splnenie podmienok podľa osobitného predpisu, zároveň však musí spĺňať podmienky 3D princípu.

Informácia pre žiadateľa: Z prostriedkov Programu Slovensko 2021 – 2027 je možné podporovať iba takú bytovú výstavbu, ktorá má inkluzívny charakter a je realizovaná v súlade s 3D princípmi (viď strana 399 P SK 2021-2027 [cit. 28.7.2023]).

Odporúčame žiadateľovi vypracovať popis súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) v kontexte tejto prílohy čo do obsahu a rozsahu tak, aby nevznikli pochybnosti o tom, že projekt je v súlade s princípmi 3D. Odporúčame v tejto časti uvádzať konkrétne a reálne prínosy pre obyvateľov MRK, ako aj pre majoritnú populáciu (t. j. vyhnúť sa citovaniu rôznych príručiek a literatúry).

Hodnotiteľ v procese administratívneho overovania posúdi, či žiadateľ vo formulári ŽoNFP v súlade s definíciami a bodmi uvedenými vyššie dostatočne popísal:

- ako bude pri realizácii aktivít zohľadnený princíp desegregácie a degetoizácie
- ako bude pri výkone aktivít predchádzať stigmatizácii obyvateľov MRK
- aké opatrenia plánuje prijať na udržanie dosiahnutých výsledkov, alebo aké ďalšie aktivity v oblasti desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie plánuje.